УДК 378.14

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2\(7\)-369-380](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2(7)-369-380)

Коренева Інна Миколаївна доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету природничої і фізико-математичної освіти, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів, 41400, тел.: (05444) 234-74, <https://orcid.org/0000-0002-1117-7624>

Кириєнко Олена Олександрівна асистент кафедри біології та основ сільського господарства, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів, 41400, тел.: (05444) 234-74, <https://orcid.org/0000-0002-1688-7991>

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Анотація. У статті зацентовано увагу на поглядах науковців стосовно визначення суті та змісту поняття «інноваційна компетентність» з позиції однієї із складових професійної діяльності вчителя. Розглянуто дефініцію поняття інноваційної компетентності в різноманітних літературних джерелах та визначено основні наукові підходи щодо визначення змісту цього феномена.

Проаналізовані визначення поняття «інноваційна компетентність» науковцями розглядається в різних аспектах та підходах. У науці досить широко представлені різноманітні підходи до вивчення цього явища з точки зору освітньої сфери, на відміну від розгляду цієї проблеми в площині інших видів професійної діяльності.

Під час теоретичного аналізу літературних джерел розкриваються різноманітні трактування поняття інноваційної компетентності, які більшістю науковців тлумачаться через призму складної системи, яка охоплює знання, вміння, навички, мотиви, педагогічні інновації, що сприяє формуванню та розвитку особистісних якостей фахівця та забезпечення ефективного здійснення освітнього процесу. Різноманітні підходи в трактуванні поняття інноваційної компетентності детально розкривають зміст цього явища, що дозволяє визначити специфіку інноваційної компетентності та необхідність її ефективного впровадження в базові характеристики сучасного спеціаліста.

Аналіз наукових джерел дав змогу встановлено, що інноваційна компетентність – це система спеціальних теоретичних знань, практичних умінь та навичок, які спрямовані на ефективне здійснення педагогом усіх етапів інноваційної діяльності. Відповідно до встановленого трактування поняття «інноваційна компетентність» подано власне трактування поняття «інноваційна компетентність майбутнього вчителя біології».

Ключові слова: майбутній вчитель, інноваційна компетентність, інноваційна компетентність майбутнього вчителя біології.

Koreneva Inna Mykolaivna Doctor of pedagogical sciences, Associate professor, Dean of the Faculty of Natural and Physical and Mathematical Education, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Kyiv-Moscow St., 24, Glukhiv, 41400, tel.: (05444) 234-74, <https://orcid.org/0000-0002-1117-7624>

Kirienko Olena Oleksandrivna Assistant Professor of biology and fundamentals of agriculture, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Kyiv-Moscow St., 24, Glukhiv, 41400, tel.: (05444) 234-74, <https://orcid.org/0000-0002-1688-7991>

ANALYSIS OF MODERN APPROACHES TO DETERMINING THE INNOVATIVE COMPETENCE OF THE TEACHER

Abstract. The article focuses on the views of scientists on the definition of the essence and content of the concept of «innovative competence» from the standpoint of one of the components of a teacher's professional activity. The definition of the concept of innovative competence in various literary sources is considered and the main scientific approaches to determining the content of this phenomenon are identified.

The analyzed definitions of the concept of «innovative competence» are considered by scientists in different aspects and approaches. Various approaches to the study of this phenomenon from the point of view of the educational sphere are widely presented in science, in contrast to the consideration of this problem in the field of other professional activities.

The theoretical analysis of literature sources reveals various interpretations of the concept of innovative competence, which most scholars interpret through a complex system that includes knowledge, skills, motives, pedagogical innovations, which contributes to the formation and development of personal qualities and effective implementation of the educational process. Various approaches in the interpretation of the concept of innovative competence reveal in detail the meaning of this phenomenon, which allows to determine the specifics of innovative competence and the need for its effective implementation in the basic characteristics of the modern specialist.

The analysis of scientific sources made it possible to establish that innovation competence is a system of special theoretical knowledge, practical skills and abilities aimed at the effective implementation of all stages of innovation by the teacher. According to the established interpretation of the concept of «innovative competence» the own interpretation of the concept of «innovative competence of the future biology teacher» is given.

Keywords: future teacher, innovative competence, innovative competence of future biology teacher.

Постановка проблеми. Професія вчителя закладу загальної середньої освіти входить до числа найбільш важливих і масових у сучасному суспільстві, її значущість важко переоцінити, тому вона є об'єктом особливої уваги та опіки держави [12]. Загальновідомо, що умови педагогічної професійної діяльності характеризуються невизначеністю і наявністю певних ступенів ризику. Адже освітній процес є складною системою, містить значну кількість учасників, що мають свої психофізіологічні, вікові особливості, свій тип поведінки, цілі та мотиви діяльності, особливості характеру сприйняття, обробки та передачі інформації. Крім того, він є детермінованим зовнішніми, пов'язаними з освітою, процесами, а функціонування в умовах реформування самої системи освіти, зокрема загальної середньої, передбачає перетворення основних її структурних компонентів, що створює додаткову потребу в поступовій адаптації до нових обставин. Усе це породжує появу ситуацій невизначеності в освітньому середовищі, які постійно вимагають від педагога на них реагувати, приймати рішення вибору для досягнення очікуваних результатів, адаптувати та інтегрувати освітні інновації у власну педагогічну практику. Відтак, в суспільстві суттєво змінюються пріоритети у вимогах до компетентностей всіх педагогів, а безперервний професійний розвиток стає необхідним і визначальним для якісної професійної діяльності. З позицій Професійного стандарту за професією вчителя закладу загальної середньої освіти [13] у структурі такої трудової функції як «безперервний професійний розвиток» важливою є професійна інноваційна компетентність педагога, що забезпечує здатність застосовувати методи пізнання, використовувати інновації, розв'язувати складні проблеми професійної діяльності.

Необхідність формування інноваційної компетентності під час підготовки майбутніх вчителів, зокрема біології, у закладах вищої освіти зумовлене сучасними вимогами, окресленими у Законі України «Про вищу освіту», Законі України «Про освіту», Законі України «Про повну загальну середню освіту», Концепції «Нова українська школа», Державному стандарті базової середньої освіти (2020 р.), професійному стандарті за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)».

Варто зазначити, що нині на етапі відправної формальної педагогічної освіти замість функціонування цілісної системи формування інноваційної компетентності існує розгалужений комплекс різнофункційних освітніх технологій, методів, прийомів, які існують на емпіричному рівні, стихійно розвиваючися. Кожен вчитель закладу загальної середньої освіти має чітко орієнтуватися не тільки в загальних питаннях педагогічної інноватики, а й у специфічних, що зумовлюються особливостями його предметної спеціальності та спеціалізації, обов'язками, які покладають на нього у закладі загальної середньої освіти. Відтак, формування інноваційної компетентності здобувачів на етапі відправної формальної освіти є особливо актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність проблем педагогічної інноватики, формування інноваційної компетентності майбутніх педагогів відображені в дисертаційних дослідженнях, філософській, соціологічній, педагогічній та психологічній літературі. Упродовж останніх десятиліть вітчизняними науковцями (Н. Василенко, Л. Ващенко, Л. Даниленко, І. Єрмаковим, Н. Клокар, О. Козловою, М. Мирошніченком, В. Сгадовою, Г. Сиротенком та ін.) виконано низку досліджень, присвячених різним аспектам інноваційної діяльності фахівців у галузі освіти. Роботи цих вчених спрямовані на висвітлення питання інноваційної освітньої політики в державі, формування готовності вчителів до інноваційної діяльності, впровадження педагогічних інновацій у навчально-виховний процес, підвищення ефективності управління інноваційними процесами в закладах освіти тощо.

Вивченню складників інноваційної компетентності (наукові методи пізнання в освітньому процесі, розв'язання проблем у педагогічній діяльності, інновації у професійній діяльності) присвячено окремі дослідження у різних предметних сферах освіти за останні десятиліття. Науковцями Завалевським Ю., Яковлевою В.А., Ніколенком Н.А., Шерудилом А.В. розглядаються питання сутності, змісту, структури і функцій інноваційної діяльності вчителя в умовах модернізації педагогічної освіти, звертається увага на впровадження педагогічного, передового, новаторського педагогічного досвіду в інноваційну діяльність вчителя. Праці Огієнка О.І. спрямовані на дослідження питання готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності. Використання інноваційних технологій для самовдосконалення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти розглядаються в роботах Кошель В.М., Юрченко Н.В., Скоморовською І. Сучасні педагогічні технології в навчанні молодших школярів відображені в роботі Хващевської О.О. Саме вона розкриває проблему необхідності та доцільності використання сучасних педагогічних технологій у початковій школі. Питанню впровадження інноваційних технологій в навчальний процес основної школи присвячені роботи Різниченка А.В. (інноваційна компетентність вчителя іноземної мови), Лазаренко Є.В. (інноватика на уроках зарубіжної літератури), Ведяєвої Н.О. (інноваційні технології на уроках хімії). Особливої уваги заслуговують питання застосування інноваційних методів навчання в умовах карантину, наробки якого відображені у дослідженнях Бойко Н.В. Роботи Шубенко М.Б., Білої Н.В. спрямовані на пошук та розкриття різних інноваційних форм, методів та технологій підвищення рівня фахової підготовки студентів.

На сучасному етапі реформування освіти все більше уваги приділяється провадженню інноваційних технологій в освітній процес школи в умовах запровадження реформи шкільництва «НУШ». Цьому напрямку присвячені роботи багатьох науковців та педагогів-практиків, зокрема, Ковтун О.В., Михайлика О.В., Холошенка О.В.

Отже, вивчення наукових розвідок дає змогу висновкувати про наступне:
1) проблематика педагогічної інноватики у науково-методичній літературі не є

абсолютно новою; 2) численні наукові розвідки присвячені окремим аспектам формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя і цілісно не розкривають проблему з позицій вимог Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»; 3) недостатньо дослідженою залишається проблема формування інноваційної компетентності майбутніх учителів біології.

Метою статті є аналіз сучасних підходів до визначення сутності інноваційної компетентності вчителя біології та окреслення подальших напрямів дослідження зазначеної компетентності на етапі відповідної формальної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Сучасні соціально-економічні перетворення і науково-технічний процес, посилення гуманітаризації змісту освіти, реформування шкільництва, введення нових освітніх компонентів для підготовки вчителів для роботи в умовах НУШ, зміна характеру ставлення педагогів до педагогічних нововведень зумовлюють необхідність інноваційної спрямованості педагогічної діяльності, що відповідно має відображатися в змісті професійної підготовки. Такі зміни мають торкнутися і професійної підготовки майбутніх учителів біології, оскільки саме їхня професійна діяльність спрямована на формування природничо-наукової картини світу та екологічно доцільної поведінки в природі, раціонального використання природних ресурсів, забезпечення учнів необхідними знаннями та вміннями розв'язувати проблеми життєдіяльності в умовах, що швидко змінюються.

Розкриття проблеми формування і розвитку у майбутніх педагогів інноваційної компетентності має розпочинатися із аналізу сутності ключових понять дослідження. Одним з таких понять є «інноваційна компетентність».

На сьогодні поняття «інноваційна компетентність» є тією дефініцією, до якої звертаються науковці у процесі професійної діяльності і яка має різне трактування з їхньої точки зору. У контексті нашого дослідження розглянемо підходи до трактування поняття «інноваційна компетентність».

Аналіз низки визначень поняття «інноваційна компетентність», дає підстави зробити висновок про те, що досі серед науковців не існує загальноприйнятого або узагальненого визначення цього поняття. Серед наведених визначень (табл.1) прослідковується об'єднання їх у групи за наданими їм характеристиками. Так, визначення подані Цюняк О.П., Штефан Л.В., Ігнатович О.М. характеризують їх з точки зору розроблення, освоєння й використання нововведень; розгляд поняття в аспекті вищого ступеню педагогічної творчості, педагогічного винахідництва, введення нового в педагогічну практику подаються Євдокімовою О.О., Алексеєнко Н.В., Завгороднім С.П. Артамоною К.І., Різниченко А.В. та Борис І.В. Серед поданих визначень знаходимо і ті, основу яких складають знання, вміння та навички. Такі визначення подані Калюшкою Н.С., Чудаковою В.П., Дичківською І.М., Ігнатович О.М. У контексті відмови від штампів, вихід за

межі нормативної діяльності подані визначають інноваційну компетентність Темченко О.В., Різниченко А.В., Огієнко О.І. Проте, на нашу думку, загальне визначення поняття лежить у площині творчого підходу до справи, проведення експериментальних досліджень, генерування ідей, втілення нового у педагогічну практику.

Таблиця 1.

Аналіз визначень поняття «інноваційна компетентність педагога» у контексті сучасних підходів

Автор	Визначення інноваційної компетентності	Рік
Петриченко Л.О.	здійснення педагогом усіх етапів інноваційної діяльності залежить від поєднання мотивів, знань, умінь, навичок та особистісних якостей педагога [10].	2008
Поздняков В.В.	дефініція, яка повинна містити не менше двох складових, однією з яких є інноваційне бачення основних одиниць, що прийняті у цій сфері діяльності, а другою є здатність до продуктивної відповідно до мети зміни елементів інноваційної діяльності та об'єкта загалом. Автор наголошує на притаманність суб'єкту інноваційної діяльності повинно особливого сприйняття власне інновації, здатність бачити нове у відносно сталому, здатність запропонувати принципово нове вирішення проблеми [11].	2008
Ігнатович О.М.	сукупність спеціальних теоретичних знань з педагогічної інноватики та теорії інноваційної педагогічної діяльності, умінь ефективно застосовувати їх на практиці сучасної освіти [7, с. 273].	2009
Штефан Л.В.	здатності з розробляння, освоєння та втілення інновацій в практику діяльності, що ґрунтуються на відповідних знаннях та вміннях фахівця, через сформованість необхідних особистісних якостей та досвіду, розглядає інноваційну компетентність [18].	2010
Дичківська І.М.	система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечують ефективність використання нових педагогічних технологій у роботі [4].	2012
Огієнко О.І.	тісний зв'язок інноваційної діяльності з педагогічною творчістю та педагогічним новаторством, що стимулює формування творчої особистості і полягає в оновленні традиційної системи навчання та індивідуального стилю діяльності педагога-новатора [9].	2013

Борис І.В.	якісні показники готовності кадрових ресурсів до перетворення, підтримання яких відбувається при дотриманні умов організаційної культури стимулюванні особистісної активності фахівця [2].	2015
Різниченко А.В.	поєднання основних компонентів, до яких відносяться: поінформованість щодо інноваційних педагогічних технологій, належне володіння предметною методикою викладання, висока культура використання інновацій, особиста позиція у необхідності застосування інноваційних технологій [14].	2015
Чудакова В.П.	динамічна система, що має складові: ціль, мотив, планування, переробку інформації, концептуальну модель, оперативний образ, прийняття рішень, конкретні дії, перевірку результатів і корекцію дій [17].	2016
Калюжка Н.С.	система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує здійснення ним усіх етапів інноваційної професійної діяльності: від моделювання та прогнозування до впровадження нововведення [8, с. 273].	2016
Артамонова К.І.	результат теоретичної та практичної готовності педагога до здійснення професійної діяльності з використання ефективних нововведень [1].	2017
Завгородній С.П.	інтеграційне особистого утворення, що сприяє особистісно-професійному розвитку фахівця, дозволяє успішно освоювати і застосовувати педагогічні інновації, творчо перетворювати і генерувати нововведення в контексті колективної інноваційної педагогічної діяльності [6, с. 35].	2017
Євдокімова О.О., Алексєєнко Н.В.	обов'язкова компетенція, без наявності якої унеможлиблюється ефективне виконання професійної діяльності особистістю, оскільки потребує від неї готовності до змін у зв'язку з постійними нововведеннями та модернізаціями, що відбуваються в суспільстві [5].	2017
Цюняк О.П	інтегральна характеристика, яка включає здатність до розробки, освоєння та втілення інновацій у практику професійної діяльності, що ґрунтуються на відповідних знаннях та вміннях фахівця, через сформованість необхідних якостей, здібностей та досвіду [16].	2019

Дзюбенка Ю.Л.	складова загальної професійної компетентності зі специфічною сферою застосування [3].	2020
Темченко О.В.	розвиток творчих здібностей керівника закладу освіти та бачення ним нових шляхів розв'язання проблем, відкриття нових можливостей [15].	2020

Проте, на нашу думку більш точним і таким, що враховує вимоги сьогодення, є розуміння інноваційної компетентності подане у Професійному стандарті вчителя закладу загальної середньої освіти. Запропоноване у цьому документі тлумачення поняття «інноваційна компетентність» розкривається через сукупність здатностей, знань та умінь здобувачів, необхідних для досягнення мети професійної діяльності (рис.1).

Рис.1. Зміст інноваційної компетентності, запропонований Професійним стандартом вчителя закладу загальної середньої освіти (2020)

Як бачимо, єдиного погляду у науковців щодо визначення інноваційної компетентності фахівця немає. Проте, незважаючи на певні відмінності, зазначимо й те спільне, що їх об'єднує. А ним є спрямованість знань, умінь, навичок, мотивів діяльності фахівця на здійснення саме інноваційної діяльності.

Наведені вище погляди окремих науковців на визначення змісту інноваційної компетентності вчителя не вичерпують всього різноманіття

наукових досліджень даного феномену. Але основним є, як на нас, те, що компетентність інноваційна складається перш за все зі знань умінь, навичок спеціаліста. Отже, у з'ясуванні сутності, змісту й структури інноваційної компетентності майбутнього вчителя, на нашу думку, необхідно виходити з певного розуміння його загальної професійної компетентності, яка відображає єдність теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності й характеризує професіоналізм. Відповідно до цього переконання ми можемо запропонувати власне визначення такого поняття як **«інноваційна компетентність майбутнього вчителя біології»** і схарактеризувати його як необхідний складник професійної компетентності педагога, що об'єднує знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, що визначають здатність успішно розв'язувати професійні завдання шкільної біологічної освіти на основі застосовування наукових методів пізнання та інновацій.

Висновки. Сучасна середня освіта висуває вимоги до ЗВО у підготовці творчого, незалежного, конкурентоспроможного, різнобічного, морально і духовно розвиненого, компетентного вчителя, який здатний до професійного зростання та прийняття нестандартних рішень. Становлення майбутнього педагога значною мірою відбувається на основі сформованості у нього інноваційної компетентності, яка виступає базою його професіоналізму в сучасних умовах розвитку суспільства. Тому, саме навчання у закладі вищої освіти націлене на формування у майбутніх педагогів системи знань і компетентностей у галузі інноваційної діяльності. Проведений теоретичний аналіз наукових досліджень дозволив нам уточнити зміст поняття «інноваційна компетентність» та запропонувати власне визначення такого поняття як **«інноваційна компетентність майбутнього вчителя біології»**.

Перспективним напрямком розвитку цього дослідження стане виділення педагогічних умов формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя біології та подальший аналіз отриманих експериментальних даних.

Література:

1. Артамонова Е.И. Теоретические аспекты формирования профессионализма будущего педагога в условиях модернизации педагогического образования. *Профессионализм педагога: сущность, содержание, перспективы развития: Материалы Международной научно-практической конференции* (Москва, 16-17 марта 2017 г.) / Под ред. Е.И. Артамоновой. В 2 ч. Часть 1. Москва : МАНПО, 2017. 560с.
2. Борис И.В. Инновационная компетентность библиотечных кадров: сущность, назначение, методика формирования. Хабаровск : ХГИК, 2015. 109 с.
3. Дзюбенко Ю.Л. Інноваційна компетентність учителя як складова його професійної компетентності. *Модернізація управління в контексті вимог Закону України «Про освіту» : матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції* [за заг. ред. проф. Р. Черновол-Ткаченко, проф. О. Мармази, доц. О. Гречаник]. Ч. 1. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. С.110-115.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. Київ : Академвидав, 2012. 352 с.
5. Євдокімова О.О., Алексеєнко Н.В. Інноваційна компетентність як професійно важлива риса сучасного фахівця. *Право і Безпека*. 2017. № 2. С. 146-152.

6. Завгородній С.П. Розвиток у керівників загальноосвітніх навчальних закладів інноваційної компетентності у системі післядипломної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. тупеня канд. педаг. наук: спец. 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти. Вінниця, 2017. 21 с.
7. Ігнатів О.М. Психологічні основи розвитку з позиції синтезу певних компонентів фахової інноваційної культури педагогічних працівників: монографія. Київ : ТОВ «Центр учбової літератури», 2009. 287 с.
8. Калюжка Н.С. Закономірності та принципи формування інноваційної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2016, № 2 (56). С. 270-277.
9. Огієнко О.І. Формування готовності до інноваційної діяльності як важлива складова професійної підготовки майбутнього вчителя. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2013. № 7 (33). С. 154-162.
10. Петриченко Л.О. Концептуальні підходи до формування готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2008. № 8. С. 131-142.
11. Позняков В.В. Инновационная компетентность управленческих кадров: основные приоритеты формирования. *Инновации и подготовка научных кадров высшей квалификации в Республике Беларусь и за рубежом: материалы междунар. науч.-практ. конф.* (Минск, 2008 г.). Минск : БелИСА, 2008. 316 с.
12. Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ МОН України від 16.07.2018 р. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 29.01.2022).
13. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v273691520#Text> (дата звернення: 30.01.2022).
14. Різниченко А.В. Інноваційна компетентність викладача іноземної мови. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Інноваційні технології у контексті іншомовної підготовки»*. Полтава : ПолтНТУ, 2015. С. 121-122
15. Темченко О.В. Інноваційна компетентність керівника закладу освіти як складова його інноваційної культури. *Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі: колективна монографія / за загальною редакцією В.П. Кравця. Г.М. Мешко*. Тернопіль : ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2020. 310 с.
16. Цюняк О.П. Формування інноваційної компетентності майбутніх магістрів початкової освіти у закладах вищої освіти. *Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф.* (Полтава, 21–22 березня 2019 р.) Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2019. С. 145-148.
17. Чудакова В.П. Формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.10. Київ, 2016. 474 с.
18. Штефан Л.В. Інноваційна компетентність інженера-педагога. *Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Т.Шевченка. Серія Педагогічні науки : збірник наукових праць*. Луганськ, 2010. № 22, Ч. 3. С. 245-253.

References:

1. Artamonova E.I. (2017). Teoreticheskie aspekty formirovaniya professionalizma buduschego pedagoga v usloviyah modernizatsii pedagogicheskogo obrazovaniya [Theoretical aspects of the formation of professionalism of the future teacher in the modernization of pedagogical education]. *Professionalizm pedagoga: suschnost, sodержanie, perspektivy razvitiya: Materialy Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii – Teacher's professionalism: essence, content, prospects of development: Proceedings of the International scientific-practical conference / Pod red. E.I. Artamonovoy. V 2 ch. Chast 1*. Moskva : MANPO. P. 560 [in Russian].

2. Boris I.V. (2015). Innovatsionnaya kompetentnost biblioteknyih kadrov: suschnost, naznachenie, metodika formirovaniya [Innovative competence of library staff: essence, purpose, methods of formation]. Habarovsk : HGIK [in Russian].
3. Dziubenko Yu.L. (2020). Innovatsiina kompetentnist uchytelia yak skladova yoho profesiinoi kompetentnosti [Innovative competence of a teacher as a component of his professional competence]. *Modernizatsiia upravlinnia v konteksti vymoh Zakonu Ukrainy «Pro osvitu» : materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi onlain-konferentsii - Modernization of management in the context of the requirements of the Law of Ukraine "On Education": materials of the All-Ukrainian scientific-practical online conference* [za zah. red. prof. R. Chernovol-Tkachenko, prof. O. Marmazy, dots. O. Hrechanyk]. (Vols. 1), (pp. 109-111). Kharkiv : KhNPU imeni H.S. Skovorody [in Ukrainian].
4. Dychkivska I.M. (2021). Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]. Kyiv : Akademvydav [in Ukrainian].
5. Ievdokimova O.O., Aleksieienko N.V. (2017). Innovatsiina kompetentnist yak profesiino vazhlyva rysa suchasnoho fakhivtsia [Innovative competence as a professionally important feature of a modern specialist]. *Pravo i Bezpeka - Law and security*, 146-152 [in Ukrainian].
6. Zavhorodnii S.P. (2017). Rozvytok u kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv innovatsiinoi kompetentnosti u systemi pisliadyplomnoi osvity [Development of innovative competence in the system of postgraduate education in the heads of secondary schools]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Vinnytsia [in Ukrainian].
7. Ihnatovych O.M. (2009). Psykholohichni osnovy rozvytku z pozytsii syntezy pevnykh komponentiv fakhovoi innovatsiinoi kultury pedahohichnykh pratsivnykiv [Psychological bases of development from the point of view of synthesis of certain components of professional innovative culture of pedagogical workers]. Kyiv : TOV «Tsentр uchbovoi literatury» [in Ukrainian].
8. Kaliuzhka N.S. (2016). Zakonomirnosti ta pryntsypy formuvannia innovatsiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly [Regularities and principles of formation of innovative competence of future primary school teachers]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii - Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, № 2(56), 270-277 [in Ukrainian].
9. Ohienko O.I. (2013). Formuvannia hotovnosti do innovatsiinoi diialnosti yak vazhlyva skladova profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia [Formation of readiness for innovative activity as an important component of professional training of future teachers]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, № 7(33), 154-162 [in Ukrainian].
10. Petrychenko L.O. (2008). Kontseptualni pidkhody do formuvannia hotovnosti maibutnoho vchytelia do innovatsiinoi diialnosti [Conceptual approaches to the formation of the future teacher's readiness for innovation]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia – Theory and methods of teaching and education*, № 8, 131-142 [in Ukrainian].
11. Poznyakov V.V. (2008). Innovatsionnaya kompetentnost upravlencheskih kadrov: osnovnye priority formirovaniya [Innovative competence of managerial staff: the main priorities of formation]. *Innovatsii i podgotovka nauchnykh kadrov vysshey kvalifikatsii v Respublike Belarus i za rubezhom: materialy mezhdunar. nauch.-prakt. Konf – Innovations and training of highly qualified scientific personnel in the Republic of Belarus and abroad: international materials. scientific-practical conf.* Minsk : BelISA [in Russian].
12. Pro zatverdzhennia kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity: Nakaz MON Ukrainy vid 16.07.2018 r. № 776 [On approval of the concept of development of pedagogical education: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 16.07.2018 № 776]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennia-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (data zvernennia: 29.01.2022) [in Ukrainian].
13. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiamy «Vchytel pochatkovykh klasiv

zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoi osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)» [On approval of the professional standard for the professions «Primary school teacher of general secondary education», «Teacher of general secondary education», «Primary education teacher (with a diploma of junior specialist)»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v273691520#Text> <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (data zvernennia: 30.01.2022) [in Ukrainian].

14. Riznychenko A.V. (2015). Innovatsiina kompetentnist vykladacha inozemnoi movy [Innovative competence of a foreign language teacher]. *Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii «Innovatsiini tekhnolohii u konteksti inshomovnoi pidhotovky» - Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical Internet conference «Innovative technologies in the context of foreign language training»*. Poltava : PoltNTU, 121-122 [in Ukrainian]

15. Temchenko O.V. (2020). Innovatsiina kompetentnist kerivnyka zakladu osvity yak skladova yoho innovatsiinoi kultury [Innovative competence of the head of an educational institution as a component of his innovative culture]. *Aktualni problemy upravlinnia zakladamy osvity v konteksti stratehii modernizatsii osvitnoi haluzi: kolektyvna monohrafiia - Current issues of management of educational institutions in the context of the strategy of modernization of the educational sector: a collective monograph / za zahalnoi redaktsiieiu V.P. Kravtsia, H.M. Meshko*. Ternopil : TNPU im. V. Hnatiuka [in Ukrainian].

16. Tsiuniak O.P. (2019). Formuvannia innovatsiinoi kompetentnosti maibutnikh mahistriv pochatkovoi osvity u zakladakh vyshchoi osvity [Formation of innovative competence of future masters of primary education in higher education institutions]. *Innovatsii v pochatkovii osviti: problemy, perspektyvy, vidpovidi na vyklyky sohodennia : materialy II Vseukr. nauk.-prakt. konf. - Innovations in primary education: problems, prospects, answers to the challenges of descent: materials and All-Ukrainian. scientific-practical conf.* Poltava: PNPU imeni V.H. Korolenka [in Ukrainian].

17. Chudakova V.P. (2016). Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti personalu osvity orhanizatsii do innovatsiinoi diialnosti [Formation of psychological readiness of the staff of educational organizations for innovative activity]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

18. Shtefan L.V. (2010). Innovatsiina kompetentnist inzhenera-pedahoha [Innovative competence of an engineer-teacher]. *Visnyk Luhanskoho nats. un-tu im. T.Shevchenka. Seriia Pedagogichni nauky : zbirnyk naukovykh prats - Bulletin of the Luhansk National University University named after T.Шевченка. Series Pedagogical sciences: a collection of scientific works*. (Vols. 3), (pp. 245-253) Luhansk [in Ukrainian].